

Evrán og skuldamálar heimilanna

Eftir Össur Skarphéðinsson

Flest okkar þekkjum allt of vel hvernig verðtryggðu lánin ruku upp í hruninu. Þegar krónan féll eins og steinn fór verðbólgan á flug. Og þegar verðbólgan fer á flug tekur hún verðtryggðu lánin með sér. Þau hækka í hæstu hæðir og eftir stendur venjulegt fólk og starir á greiðlusæðlana. Hönnunargallinn í hagkerfinu blasir við: Lánin hækka og hækka þótt fólk borgi og borgi.

Krónan hækkar lánin

En þetta gerist ekki bara í hrúni. Verðbólgan hér á Íslandi er viðvarandi langtum hærrí en í nágrennaríkjunum. Rannsóknir sérfræðinga Seðlabankans sýna að blessuð krónan okkar ber þar mesta ábyrgð sem bæði sveiflu- og verðbólguvaldur. Því óstöðugra sem efnahagsumhverfið er – því dýrari verða lánin. Skuldamálar heimilanna verða því ekki aðskilin gjaldmiðlsmálunum.

Þess vegna auglýsti Sjálfstæðisflokkurinn fyrir kosningarnar 2009 einhliða upptöku evru. Sigmundur Davíð hélt heila ráðstefnu um Kanadadollar. Steingrímur J. varð um hríð ástfanginn af norsku krónunni. En Seðlabankinn sló þá valkosti alla út af borðinu. Í gjaldmiðlsskýrslunni frá síðasta sumri kvað hann skýrt upp úr með að valkosturinn við óstöðuga krónu væri bara einn: upptaka evru.

„Íslandsálagið“

Í skýrslu Viðskiptaráðs frá því fyrir júl kemur fram að lántökukostnaður íslenska ríkisins er að meðaltali 4,5% hærrí en í samanburðarríkjum árin 1995 til 2012. Þetta er hið svo nefnda „Íslandsálag“ sem við þurfum að borga umfram aðrar þjóðir með gjaldmiðlinum okkar á skuldir allra heimila, fyrirtækja og hins opinbera. Viðskiptaráð mat það svo, að „Íslandsálagið“ gæti numið á bilinu 130 til 230 milljörðum króna á hverju einasta ári.

Össur Skarphéðinsson

» Ef ekkert er að gert í gjaldmiðlsmálunum mun óstöðugleikinn valda því að skuldirnar hækka jafnskjótt aftur í næsta verðbólguaskoti.

Líklega er neðri talan afar varlega áætluð því bara ríkið eitt og sér borgar um 90 milljarða króna á ári í vexti af erlendum lánunum. Þá eru eftir vaxtagreiðslur sveitarfélaganna sjötíu og sjö, fyrirtækjanna okkar og tugþúsunda heimila. Sérhverft prósentustig í lægri vexti einungis af skuldum ríkissjóðs getur skilað okkur 14-15 milljörðum á ári. Ef Ísland fengi að borga Evrópuvexti myndi það spara ríkissjóði um 60 milljarða króna á ári. Það eru raunverulegir fjármunir.

Þrefalt hærrí vextir

Alþýðusamband Íslands kemst að svipaðri niðurstöðu varðandi „Íslandsálagið“. Þeirra útreikningar frá því fyrir rúmu ári sýndu að vextir af nýjum húsnæðislánunum hér á Íslandi

hafa verið tæplega þrefalt hærrí en að meðaltali á evrusvæðinu. – Þrefalt hærrí!

ASÍ segir að ef Íslendingar fengju að borga meðaltalsvexti á evrusvæðinu myndi það spara íslenskum heimilum um 117 milljarða króna á ári. Það jafngildir að meðaltali 17% hækkun ráðstöfunartekna. Þetta undirstrikar enn frekar að skuldamálar heimilanna eru nátengd gjaldmiðlsmálunum. Staðreyndin er sú, að krónan er þyngsti skatturinn.

Íslenski kúrin?

Niðurstaðan: Það er ekki nóg að að skera svolítið af skuldunum ef við lendum aftur á sama stað. Við Sigmundur Davíð vitum alltof vel að íslenski kúrin dugur skammt ef maður bætir aftur á sig skömmu síðar. Ef ekkert er að gert í gjaldmiðlsmálunum mun óstöðugleikinn valda því að skuldirnar hækka jafnskjótt aftur í næsta verðbólguaskoti. Bara með því að losna við „Íslandsálagið“ geta íslensk heimili aukid ráðstöfunartekjur sínar svo um munar. Fyrirtækin geta bætt rekstur sinn. Og íslenska ríkið mun hafa úr meiru að spila því það fer tugmilljörðum minna í vaxtagreiðslur.